

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zpráva z monitoringu města a ORP Uničov

V Olomouci dne 9. 9. 2019

zpracoval Mobilní tým

- 1 -

Projekt „Podpora plánování sociálních služeb a sociální práce na území Olomouckého kraje v návaznosti na zvyšování jejich dostupnosti a kvality“, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_007/0005690, je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

Obsah

Úvod.....	3
Popis ORP.....	3
1 Metodologie výzkumu.....	5
1.1 Cílové skupiny monitoringu, cíle monitoringu a výzkumné otázky.....	5
1.2 Metody sběru dat	7
1.2.1 Analýza dokumentů.....	7
1.2.2 Kvalitativní hloubkové rozhovory.....	7
1.2.3 Rozhovory v terénu	8
1.2.4 Depistáž.....	8
1.3 Výzkumný tým	9
2 Bydlení	10
2.1 Městský bytový fond	10
2.2 Komerční bydlení	11
2.3 Sociálně vyloučené lokality a bytová lichva	11
3 Zaměstnanost.....	15
4 Potřeby monitorovaných cílových skupin	17
4.1 Osoby v obtížné životní (sociální) situaci	17
4.1.1 Osoby bez přístřeší a ohrožené ztrátou bydlení.....	18
4.1.2 Zadlužení	19
4.1.3 Riziková mládež.....	20
4.1.4 Rizikovní uživatelé nelegálních návykových látek	22
4.2 Osoby se zdravotním postižením.....	23
4.2.1 Osoby se smyslovým nebo pohybovým postižením	23
4.2.2 Osoby s mentálním postižením	24
4.3 Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi	26
4.4 Cizinci.....	27
Shrnutí.....	29
Literatura.....	31
Příloha č. 1 - Problematika užívání nelegálních drog.....	32

Úvod

Monitoring ORP Uničov probíhal v rámci zakázky „Mobilní tým jako nástroj rozvoje procesů sociálního začleňování“, která je součástí projektu „Podpora plánování sociálních služeb a sociální práce na území Olomouckého kraje“. V rámci zakázky Mobilní tým postupně monitoruje potřeby cílových skupin ve všech ORP Olomouckého kraje, doba trvání zakázky je necelé dva roky (1. 4. 2018 – 31. 12. 2019).

V rámci této zakázky nepřistupujeme ke psaní zprávy jen popisně, ale analytickým způsobem. Cílem tohoto přístupu je popis potenciálních slabých míst sítě sociálních služeb a přístupu k monitorovaným cílovým skupinám. Tento postup může vyznívat nevděčně vůči systémovým aktérům, právě z důvodu akcentování limitů, nikoliv pouze pozitivních faktorů. Výsledek zprávy proto může vyznívat kriticky, což ale není cílem monitoringu.

Vedlejší ambicí monitorovací zprávy je pokusit se zprostředkovat plastičtější obraz života lidí z cílových skupin a sumarizovat jejich potřeby. V textu však nabízíme také perspektivu „druhé strany“, tedy institucí a organizací, které s nimi pracují. Dále v rámci možností, daných omezenou časovou dotací a přitom velkým rozsahem dílčích témat výzkumu, okomentujeme stávající nastavení sociálních služeb a nabídneme návrhy pro jejich zefektivnění či rozšíření do budoucna.

Monitoringem se snažíme přiblížit sociální realitu tak, abychom mohli svůj pohled rozšířit zejména o fakt, že „kontroverzní cílové skupiny“ zdaleka nejsou homogenní, a pokud k nim tak budeme nadále přistupovat, budeme problémy prohlubovat.

Popis ORP

Město Uničov má necelých 23 tis. obyvatel a nachází se ve střední části Olomouckého kraje. Sousedí s ORP Olomouc, Litovel, Šternberk, Šumperk a Mohelnice. Město má celkem 8 městských částí – Horní Sukolom, Dolní Sukolom, Brníčko, Novou Dědinu, Benkov, Střelice, Renoty a Dětrichov.

Dobrá poloha města se odráží i na dobré dopravní dostupnosti, a to i díky částečnému napojení na Integrovaný dopravní systém města Olomouce. Dále Uničovem prochází železniční trať z Olomouce do Šumperka. Napojení na dálnici zajišťuje silnice druhé třídy ve směru na Litovel.

Vývoj počtu obyvatel v Uničově zaznamenává trvalý pokles a lze zde pozorovat i stárnutí populace.

V Uničově působí místní akční skupina MAS Uničovsko, o. p. s., která sdružuje obce SO ORP Uničov, mimo obec Želechovice. Město je také součástí mikroregionu Uničovsko, do kterého spadá 14 obcí.

SO ORP UNIČOV

k 1. 1. 2016

Správní obvod obce
s pověřeným obecním úřadem

Uničov

obec

katastrální území

1 Metodologie výzkumu

Níže blíže popíšeme cíle monitoringu a metody, které jsme při něm využívali.

1.1 Cílové skupiny monitoringu, cíle monitoringu a výzkumné otázky

Cílem monitoringu je zmapovat potřeby vybraných cílových skupin v rámci celého Olomouckého kraje. Zadavatelem je Olomoucký kraj, sekundárními příjemci zprávy pak systémoví aktéři v oblasti sociálních služeb v daném ORP (mezi nimi především Odbor sociálních věcí MÚ Uničov).

Monitorujeme tyto cílové skupiny:

- Osoby v obtížné životní (sociální) situaci
  - Osoby bez přístřeší a osoby ohrožené ztrátou bydlení
  - Zadlužení
  - Rizikovní uživatelé návykových látek
  - Riziková mládež
- Osoby se zdravotním postižením
  - Osoby s pohybovým nebo smyslovým omezením
  - Osoby s mentálním postižením
- Osoby s chronickým duševním onemocněním
- Cizinci

Ve vztahu k těmto skupinám chceme zodpovědět tyto výzkumné otázky:

- Jaké problémy či potřeby, týkající se daných cílových skupin, jsme schopni identifikovat?
- Jaký pohled mají oslovení respondenti na problematiku cílových skupin? Jak ji znají?
- Jaké všechny podoby tyto potřeby/ problémy mají? Jaké jsou příčiny těchto problémů?
- Jak se potřeby/ problémy řeší, jaké služby jsou k jejich řešení dostupné?
- Jaké jsou limity stávajícího řešení? Z čeho tyto limity plynou? Jaké jsou důvody, že na danou službu někdo nedosáhne? Co brání na tato omezení reagovat?
- Jak by se identifikované potřeby/ problémy měly ideálně řešit do budoucna? Jaké služby by měly být dostupné? Jak by se měly upravit ty stávající?

K naplnění cílů monitoringu jsme při rozhovorech s institucemi používali tyto otázky:

Jak pracujeme se stávajícími klienty?

- Jaká je jejich znalost cílové skupiny (dále také jako CS)?
- Jaký zauímají k CS postoj organizace, se kterými je vedený rozhovor?
- Jakou filozofii práce – na bázi znalosti vlastností lidí z CS – s touto skupinou navrhují?
- Existují nějaké „slepé skvrny“ v pohledu na CS? (Tj. můžeme v něčem rozšířit či upřesnit jejich vnímání vlastností lidí z CS? Překročit stereotyp v pohledu na CS?)
- Vyhovuje nabídka služeb všem?
- Pokud mají výhrady, tak jaké?
- Existují nějaké bariéry na straně klientů?
- Existují nějaké bariéry na úrovni spolupráce v rámci KPSS?

Dostane se na všechny, o kterých víme? (kapacita služeb)

- Jak zjišťujeme, kolik jich je?
- A kolik jich tedy je?
- Pokud se na některé nedostane, tak proč?
- Jakou službu a v jaké podobě by potřebovali?

Jsou nějakí lidé z CS, o kterých nevíme?

- Kolik lidí z CS není bráno v potaz?
- Proč se o nich neví?
- Jaké potřeby mají?
- Jaké služby by potřebovali?
- Proč nemohou nebo nechtějí využívat stávající služby?

Jak je patrné z výše uvedených otázek, nesměřujeme k celkovému podrobnému popisu dostupných sociálních služeb, ale zaměřujeme se specificky na „slepá místa“ stávajícího systému, což je samozřejmě poněkud nevděčné vůči systémovým aktérům, protože akcentujeme limity a uvádíme „návrhy opatření“, ve kterých navrhuje, jak je možné situaci do budoucna zlepšit.

1.2 Metody sběru dat

V rámci přípravy monitoringu jsme nejdříve analyzovali dostupné dokumenty a vytvořili seznam stěžejních respondentů, se kterými proběhly monitorovací rozhovory. V terénu jsme poté oslovovali i místní obyvatele a členy jednotlivých cílových skupin. Na základě prepisů rozhovorů jak s institucemi, tak s respondenty na ulici vznikala tato zpráva.

1.2.1 Analýza dokumentů

Využívali jsme tzv. *desk research* přístup. To znamená, že jsme analyzovali již existující zdroje informací – odborné publikace, zprávy z médií, výstupy z výzkumných projektů, formální i neformální dokumenty, výroční zprávy atp.

Pro monitoring ORP Uničov pro nás byly stěžejní především na tyto zdroje:

- Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR
- Komunitní plán sociálních služeb na Uničovsku 2016–2019
- Situační analýza ORP Uničov

1.2.2 Kvalitativní hloubkové rozhovory

Stěžejní metodou sběru dat byly hloubkové kvalitativní rozhovory vedené dle předem nachystaného seznamu okruhů.

Respondenti byli rekrutováni zejména z institucí a organizací, které pracují s monitorovanými cílovými skupinami. Pro každý typ respondenta byla struktura rozhovoru modifikována a upravena dle specifik jeho zkušeností s danou agendou.

Oslovené instituce a organizace

- Společnost Podané ruce o. p. s.
- Člověk v tísni o. p. s., pobočka Olomouc
- Základní a Mateřská škola Újezd, p. o.
- Základní škola Šternberk
- Poradna pro občanství, občanská a lidská práva
- Obvodní oddělení Uničov Policie České republiky
- Centrum Sociálních služeb Uničov, p. o.
- Městská policie Uničov
- Charita Šternberk, středisko Uničov
- Jasněnka z. s.

- Vincentinum - poskytovatel sociálních služeb Šternberk, p. o.
- Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Uničov
- Charita Šternberk
- MÚ Uničov
- Odbor sociálních věcí a zdravotnictví Uničov
- Odbor majetkoprávní Uničov
- TyfloCentrum Olomouc, o. p. s.
- Společnost Parkinson, z. s.
- Pamatováček, o. p. s.
- Ministerstvo zdravotnictví, Koordinátor reformy psychiatrické péče pro Olomoucký kraj
- Jdeme autistům naproti, z. s
- Mana, o. p. s.

1.2.3 Rozhovory v terénu

Mimo výše uvedené instituce a organizace proběhly dále rozhovory s respondenty přímo v terénu.

Jednalo se jak o zástupce jednotlivých cílových skupin, tak i o další osoby, kterých se problematika nějakým způsobem dotýká, např. osoby pečující, sousedy sociálně vyloučených lokalit, a také o náhodně vybrané osoby na ulici či v jejich přirozeném prostředí.

Mobilní tým takto realizoval celkem 75 rozhovorů s běžnými občany, členy cílových skupin nebo jejich sousedy. Konkrétně v Uničově se jednalo o 31 rozhovorů, v Medlově 13, v Troubelicích 1, v Dlouhé Loučce 10, v Újezdu u Uničova 6 rozhovorů, v Haukovicích 3 a v Dětrichově 1 rozhovor.

1.2.4 Depistáž

Depistáž je aktivní vyhledávání a kontaktování potenciálních uživatelů sociálních služeb. Kontakt s lidmi z cílových skupin může být navázán několika způsoby:

- přímým aktivním oslovením jednotlivce či skupiny v terénu,
- využitím zprostředkování přes třetí osobu, např. jiného uživatele služby, rodinného příslušníka, autoritu v lokalitě, terénního sociálního pracovníka atp.,
- cíleným zapojením se do tematických diskuzí na internetu.

Mobilní tým v rámci monitoringu v této zakázce nerealizuje aktivní depistáž. Může se ale stát, že zejména v lokalitách, kde chybí síť sociálních služeb,

při monitoringu narazí na zájemce o sociální službu. V tomto případě pracovníci MT základní depistáž realizují a poté případnému zájemci o službu zprostředkují kontakt na vhodnou sociální nebo návaznou službu.

1.3 Výzkumný tým

Na projektu se podíleli členové Mobilního týmu, tedy samostatné výzkumné sekce v rámci olomoucké pobočky Programů sociální integrace organizace Člověk v tísni, o. p. s.

V některých sledovaných lokalitách Člověk v tísni, o. p. s. rovněž působí v oblasti sociální práce (např. i v ORP Uničov). Zabývá se zejména prací s cílovou skupinou osob v obtížné životní (sociální) situaci. V tomto smyslu tedy musíme deklarovat možný střet zájmů. Tedy to, že Mobilní tým situaci monitoruje a současně v ní naši kolegové poskytují sociální služby a jsou jedni z aktérů na poli sociálních služeb.

Rizika střetu zájmů jsme si vědomi. Stojíme si ale za tím, že náš popis sociální reality je ve vztahu k jednotlivým organizacím korektní. A to i proto, že centrem našeho zájmu není posuzování či hodnocení činnosti jednotlivých organizací, ale mapování potřeb cílových skupin, podoby a kapacity dostupných služeb (tak, jak ji prezentují oslovené instituce a organizace). Pokud přidáváme hodnotící hledisko, tak spíše v pohledu na celkové a dlouhodobé nastavení systému sociální politiky.

Na výzkumu se podíleli tito výzkumní pracovníci (členové Mobilního týmu):

Řezníček Jan (vedoucí Mobilního týmu)

Pospíšilík Jan (výzkumný pracovník)

Křištof Roman (výzkumný pracovník)

Kopecká Markéta (výzkumná pracovnice)

Schönová Dagmar (výzkumná pracovnice)

Hilscher Zdenka (výzkumná pracovnice)

Láš Michal (odborný garant Mobilního týmu)

2 Bydlení

Situace v oblasti bydlení pro námi sledované cílové skupiny v České republice se odvíjí od několika trendů. Mezi ty nejpalčivější patří nedostatek komerčního i obecního bydlení, finanční (ne)dostupnost, bytová lichva a existence sociálně vyloučených lokalit.

Jevy, které se promítají do současného stavu bydlení ve sledovaném ORP, jsou především absence městské koncepce sociálního bydlení, údajná etnická diskriminace na trhu s bydlením a vysoký počet komerčních ubytoven jako formy bydlení pro mapované cílové skupiny. Na Uničovsku nejsou stanoveny žádné tzv. bezdoplatkové zóny a jak jsme zjistili, zástupci města o jejich zavedení ani neuvažují.

2.1 Městský bytový fond

Městský bytový fond Uničova je i přes privatizaci probíhající mezi lety 2004-2018 poměrně rozsáhlý, obsahuje celkem 536 bytů, z nichž 78 je s pečovatelskou službou. Na dotaz k podmínkám pro získání bytu odpověděl zástupce majetkoprávního odboru MÚ Uničov, že žadatel musí prokázat, že „*je schopen platit standardní nájemné*“. Pořadník na byty stanoven není, je vyhlašováno výběrové řízení na uvolněný byt, kdy žadatel písemně popisuje svoji situaci, a následně se na základě bodového systému rozhoduje o novém nájemníkovi. Vítěz výběrového řízení poté musí zaplatit jistinu, která je stanovena na 3 000 Kč za byt o velikosti 1+1, ve výši 5 000 Kč za byt o velikosti 2+1 a 8 000 Kč za byt o velikosti 3+1 a více. Zástupce majetkoprávního odboru dále uvedl, že 2 byty jsou určeny jako krizové pro matky s dětmi a že 2 bytové domy byly postaveny se státní dotací určenou na výstavbu startovacích bytů. Podmínky pro obsazování bytů zůstaly dle jeho slov zachovány i po lhůtě vázanosti dotačními pravidly. Dle slov jiných respondentů, zejména z řad sociálních pracovníků, se však skladba obyvatel těchto bytů neobměňuje, a principy startovacího bydlení tak již byty neplní.

V Uničově vedle toho existují 2 azylové domy spravované městskou příspěvkovou organizací, Centrem sociálních služeb Uničov, a dále také charitní S. O. S. byt Charity Šternberk-středisko Uničov.

Respondenti se shodují na tom, že nabídka a dostupnost městských bytů je nízká. Jedna z oslovených sociálních pracovníků, která s klienty na Uničovsku spolupracuje také na hledání bydlení, uvedla, že po minulých zkušenostech se zakázkou získání městského bytu pro své klienty prakticky neoperuje jako s relevantní možností řešení.

„Sehnat bydlení nějakou oficiální žádostí a získat sociální byt, to v podstatě nejde v Uničově. Nejsou ani nabídky.“

2.2 Komerční bydlení

Na základě dat získaných z monitoringu je možné konstatovat, že nízká nabídka veškerých nájemních bytů v Uničově neodpovídá vysoké poptávce. Díky firmám působícím přímo ve městě (Unex, Miele) do něj za prací míří množství zaměstnanců. Jedná se tedy o poměrně velkou kupní sílu na trhu s nemovitostmi a také o velké množství zájemců o nájemní byty. Pokud se již nějaká nabídka objeví, jedná se nejčastěji o byt k pronájmu, zřídka kdy se jedná o celé nemovitosti. Částečně lze za komerční pronájem považovat i ubytovny pro dělníky, které v Uničově jsou.¹ V době zpracovávání tohoto textu byl na internetu dostupný jeden byt k pronájmu². Respondenti uváděli, že výše nájmu takřka dosahuje částek, za které jsou pronajímány byty v Olomouci.

„Tady opravdu nemůžete sehnat bydlení, mají to tady opravdu těžký, a pokud, tak to jsou vyloženě ti, co na to vlastně vyloženě jenom vydělávají.“

V souvislosti s komerčním bydlením na Uničovsku byla v rozhovorech zmiňována etnická diskriminace. Sociální pracovníci popisovali, že i pro klienty azylových zařízení je tato nedostatečná nabídka cenově dostupného nájmu jednou z velkých překážek vstoupit na běžný trh s bydlením.

2.3 Sociálně vyloučené lokality a bytová lichva

Sociálně vyloučené lokality (dále také jako SVL) jsou definovány jako místa, která naplňují více z těchto znaků najednou:

- špatná dopravní dostupnost
- nevyhovující bytový fond
- nedostatečná občanská vybavenost
- vyšší míra kriminality
- špatná pověst lokality
- početnější koncentrace osob nebo rodin v obtížné životní (sociální) situaci

---

¹ Tyto ubytovny nepotřebují schválení Úřadu práce, že se na ně mohou vyplácet sociální dávky, dělníci si totiž nájemné platí ze svého příjmu.

² K 31. 7. 2019

<https://www.sreality.cz/hledani/pronajem/byty?region=obec%20Uni%C4%8Dov&region-id=50&region-tyt=municipality>

Jako SVL si tedy za určitých podmínek můžeme představit dům s nájemními byty, ubytovnu, tak i samostatný domek v menší obci. S existencí SVL má úzkou souvislost fenomén nazývaný jako bytová lichva.

MT chápe bytovou lichvu jako zneužití mezery v zákoně o hmotné nouzi a státní sociální podpoře, kdy soukromník nebo firma kupuje nemovitosti (třeba i ve špatném technickém stavu), které mají z různých důvodů nízkou prodejní cenu. Ty posléze pronajímá osobám ohroženým ztrátou bydlení za neodpovídající nadhodnocené nájemné. Tito „obchodníci s chudobou“ se úmyslně zaměřují na osoby nebo na celé rodiny na sociálních dávkách, nebo na Romy, kteří kvůli diskriminaci velmi obtížně hledají běžné komerční bydlení. Využívají tak toho, že tito lidé většinou nemají na výběr – potřebují bydlet. Nájemné neodpovídá stavu nemovitosti a podmínkám k bydlení. Bytový lichvář spoléhá na to, že lidem na sociálních dávkách část nájemného proplatí sociální dávky.

Tito „nekorrektní“ ubytovatelé sice poskytují bydlení lidem, kteří často nemají vzhledem k limitům na trhu s bydlením jiné možnosti, přináší to však mnohé problémy. Lidé především nebydlí v důstojném prostředí, bydlení je jen dočasné, tzn. že dochází k nucené migraci a v obcích se často ocitají problémoví lidé bez vazeb k místu bydliště. Starostové také popisují, že větší počet osob v obtížné životní (sociální) situaci nebo domů využívaných k bytové lichvě snižuje ceny ostatních nemovitostí v obci.

Data uvedená v Analýze sociálně vyloučených lokalit z roku 2015³ uvádí, že „v Uničově v současné době neexistuje typická sociálně vyloučená lokalita, lze však označit několik domů, které vykazují znaky sociálního vyloučení.“ Tento stav se dle našeho názoru nezměnil, v souvislosti s definicí uvedenou v textu výše lze však do této kategorie zahrnout některé komerční ubytovny a soukromé bytové domy. Jde konkrétně o:

- Bytový dům na ul. Litovelská, nazývaný také jako „U Hřbitova“ - dům vlastní jeden z místních údajných bytových lichvářů a jedná se o komerční pronájem malometrážních bytů převážně pro dlouhodobé bydlení. V sousedství jsou tři bytové domy ve vlastnictví města, zde se nám nepodařilo prokázat větší výskyt členů cílové skupiny Osob v obtížné životní (sociální) situaci. V době monitoringu zde bydleli i rodiny s dětmi.
- Ubytovna Carman na ul. U Pily - jedná se o komerční ubytovnu pro jednotlivce či páry. Žijí zde převážně dlouhodobě ubytovaní nesoucí některé znaky sociálního vyloučení a také zaměstnanci firmy Carman.
- Hotel Národní dům na Masarykově nám. - komerční ubytovna pro dlouhodobě ubytované i pracovníky místních firem. TZ monitoringu vyplynulo, že je možné, aby zde žily i rodiny s dětmi.

³ <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index.html>

- Ubytovna U Nádraží v ul. Nádražní - komerční ubytovna pro dlouhodobě ubytované i pro pracovníky místních firem.⁴
- Hotelový dům v ulici Bratří Čapků - v objektu jsou jak komerční malometrážní byty k dlouhodobému ubytování, tak i vícelůžkové pokoje pro pracovníky místních firem. V době monitoringu zde bydleli i rodiny s dětmi.
- Ubytovna U Hřiště - přes opakovanou návštěvu ubytovny a další pokusy kontaktovat jak majitele, tak ubytované nebyly zjištěny bližší informace. Nemůžeme tedy potvrdit, že se jedná o SVL nebo lokalitu tímto jevem ohroženou.
- Ubytovna Gól na Bezručově nám. - komerční ubytovna, aktuálně především pro zahraniční pracovníky místních firem
- Ubytovna v areálu firmy Unex v Brníčku u Uničova - určena pro zaměstnance firmy

Respondenti se shodují na faktu, že počet ubytoven v Uničově je poměrně vysoký, a také že v horizontu posledních cca pěti let zaznamenali v souvislosti s ubytovnými pozitivní změny především ve smyslu vzájemného soužití s ostatními obyvateli města. Příčinu těchto změn respondenti shledávají ve změně ekonomické situace v regionu, ale také v legislativních změnách přidělování sociálních dávek na bydlení a zprísnění podmínek komerčního ubytování. Na současných uničovských ubytovnách bydlí převážně zaměstnanci místních velkých firem. Mezi nimi je také množství cizinců. Patologické jevy, které se pojí se sociálním vyloučením, se se změnou skladby obyvatel snížily na minimum, jak uvedli zástupci policie.

Jev, na který bychom zde rádi upozornili, je migrační trasa ze Šternberka, především tedy v zimních měsících. V sousedním ORP Šternberk totiž zcela absentují komerční ubytovny nebo azylová zařízení, a tak ti, již hledají dočasné bydlení, směřují do Uničova. Kromě Šternberka se podle respondentů do uničovských ubytoven stěhují i osoby v obtížné životní (sociální) situaci (převážně Romové) z Javornicka.

I přes to, že se situace v oblasti bytové lichvy od posledního monitoringu zlepšila, přesto jsme zaznamenali případy bytové lichvy. Oslovení respondenti se shodují v tom, že se na Uničovsku projevuje popsáný fenomén bytové lichvy. V rozhovorech však nebyli konkrétnější. V rozhovoru zaznělo, že jako „bytový lichvář“ působí např. jeden soukromník, který dle slov respondenta ve městě, ale i v obcích jiných ORP, vlastní několik nemovitostí (včetně bytového domu v ul. Litovelská). Ty pronajímá za nepřiměřené ceny a v některých případech v nedostatečných podmínkách

---

⁴ Hotel Národní dům a Ubytovna U nádraží je ve vlastnictví jednoho majitele. Ten v Uničově pronajímá další bytové jednotky (údajně v ulicích Panská a Medelská), v nichž žijí také rodiny s dětmi.

a zároveň se zaměřuje na zástupce sledovaných cílových skupin. Mobilní tým toto svým monitoringem potvrzuje.

Návrhy opatření:

Vytvoření nové bytové koncepce města

Ze zjištěných informací jednoznačně vyplývá nedostatek dostupného bydlení pro skupiny obyvatel znevýhodněné nebo zcela vyloučené z běžného trhu s bydlením. Vzhledem k tomu, že situace na komerčním trhu nereaguje na nedostupnost bydlení pro tyto ohrožené skupiny, je dle našeho názoru potřebné, aby se o to snažilo město.

Doporučujeme vytvořit v uničovském bytovém fondu kategorii sociálních bytů s konceptem, který by efektivně řešil současnou nepříznivou situaci. Nejenže by toto opatření poskytlo bydlení potřebným, ale fungovalo by i jako prevence před vznikem sociálně vyloučených lokalit a také bytové lichvy, která sice aktuálně na Uničovsku není významným tématem, vzhledem k vývoji v obdobných ORP však její nárůst není vyloučený.

Inspirací pro vznik bytové koncepce může být dobrá praxe z jiných měst. Převažujícím trendem ve finančně dostupném bydlení je v posledních letech tzv. „Housing first“ (bydlení především), který se osvědčil především v Brně.⁵ Další inspirací může být také koncept tzv. Prostupného bydlení, který v ČR uplatňuje několik obcí.

---

⁵ Více informací o brněnském projektu a odkaz na testování projektu, který provedl vědecký tým z Ostravské univerzity a Masarykovy univerzity v Brně je v příloze č. 1

3 Zaměstnanost

Nezaměstnanost v celém Olomouckém kraji byla na konci měsíce června 2019 2,5 %, na území ORP Uničov 2,2 %, v samotném Uničově 2,4 %. Nejvyšší nezaměstnanost na Uničovsku byla v obcích Lipinka (4,6 %), Medlov (3 %) a Újezd (3 %).

Pracovníci uničovského Úřadu práce (dále také jako ÚP) uvádí, že nezaměstnanost dlouhodobě klesá, což odpovídá obecnému trendu v celé ČR.

Pracovníci ÚP uvádějí, že v souvislosti s nízkou nezaměstnaností mají více prostoru pro individuální práci s klienty, a tím pádem jsou častěji realizovány schůzky, klienti se účastní podpůrných projektů atd. Jedním z nástrojů práce s lidmi v dlouhodobé evidenci uchazečů o zaměstnání a v hmotné nouzi jsou tzv. Frýdlantské dny umožňující individuálnější a koordinovanější práci s klientem⁶.

Na nízkou nezaměstnanost má vliv i přítomnost velkých zaměstnavatelů přímo v Uničově. Jedná se např. o firmy Miele a Unex. Dle dostupných informací je na Uničovsku dostatek práce i pro nízkokvalifikované osoby. Ty mohou pracovat např. v technických službách či u jednotlivých obecních úřadů v rámci VPP. Tuto formu aktivní politiky zaměstnanosti využívá většina obcí na Uničovsku. Lidé rovněž za prací dojíždí, např. do nedaleké Mohelnice, kde jsou mj. firmy Siemens a Hella.

Přestože je pracovních míst dostatek, relevantní respondenti dodávají, že to platí zejména pro skupiny, které nejsou na trhu práce nějakým způsobem znevýhodněné.

„Tady všichni nabírají, je tady nedostatek pracovních sil.“ ... „Ne každý ale zvládne práci třeba v Miele, kde se jede na směny, stojíte tam 8 hodin zavření v nějaké budově.“

K ohroženým skupinám patří rodiče samoživitelé, respektive obecně rodiče s dětmi, pro které je problémem dojíždění, či práce na směny. Podle pracovníků ÚP není moc nabídek zaměstnání, které by vycházely vstříc kombinování zaměstnání a péči o dítě.

Další ohroženou skupinou jsou osoby se zdravotním postižením⁷. Na Uničovsku funguje pobočka chráněné dílny Dobrý domov z Moravskoslezského kraje, zástupci ÚP také jednájí o možnostech spolupráce s firmou MYJÓMI, družstvem invalidů. Respondenti se však shodují, že by nabídka zaměstnání pro tuto cílovou skupinu měla být obsáhlejší.

⁶ <https://www.mesto-frydlant.cz/cs/obcan/archiv/archiv-2016/dulezita-novinka-na-mestskem-uradu-frydlant-poradenske-dny.html>

⁷ <https://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zamestnaniosob/definiceozp/definice.htm>

Pověřený obecní úřad	Počet 15-64	Počet UoZ	DOS UoZ	PNO	VM	Počet UoZ/1VM
Hanušovice	4 687	316	292	6,2%	60	5,3
Hlubočky	2 691	43	40	1,5%	190	0,2
Hranice	22 364	448	392	1,8%	905	0,5
Javorník	7 577	426	376	5,0%	33	12,9
Jeseník	13 127	398	334	2,5%	245	1,6
Kojetín	7 800	323	272	3,5%	128	2,5
Konice	6 877	178	156	2,3%	40	4,5
Lipník nad Bečvou	10 002	248	208	2,1%	126	2,0
Litovel	15 183	242	214	1,4%	209	1,2
Mohelnice	11 950	454	445	3,7%	298	1,5
Moravský Beroun	2 145	82	76	3,5%	35	2,3
Němčice nad Hanou	5 573	93	81	1,5%	230	0,4
Olomouc	102 508	2 466	2 284	2,2%	2 684	0,9
Prostějov	57 093	1 165	1 052	1,8%	2 070	0,6
Přerov	43 871	1 652	1 559	3,6%	653	2,5
Šternberk	13 474	364	343	2,5%	107	3,4
Šumperk	39 152	1 002	905	2,3%	896	1,1
Uničov	14 675	362	324	2,2%	403	0,9
VÚ Libavá	0	0	0	-	0	-
Zábřeh	21 309	499	455	2,1%	446	1,1
Zlaté Hory	4 055	132	111	2,7%	74	1,8

Statistika nezaměstnanosti v jednotlivých POÚ Olomouckého kraje (k 30. 6. 2019)

Vysvětlivky k tabulce:

Počet 15 - 64 - počet obyvatel ve věku 15 - 64 let

Počet UoZ - celkový počet uchazečů o zaměstnání s bydlištěm v dané obci na konci sledovaného měsíce

DOS UoZ - počet dosažitelných uchazečů ve věku 15 - 64 let na konci sledovaného měsíce

PNO - podíl nezaměstnaných osob

VM - počet hlášených volných míst od zaměstnavatelů z dané obce na konci sledovaného měsíce

4 Potřeby monitorovaných cílových skupin

U všech popisovaných cílových skupin nejprve vyjmenováváme, jaké sociální služby jsou jim v dané lokalitě dostupné. Poté se věnujeme podrobnějšímu popisu jak cílové skupiny, tak nesnáží, se kterými se její členové potýkají.

U většiny monitorovaných cílových skupin jsme zaznamenali limitované možnosti při obstarání důstojného a finančně dostupného bydlení. Nutno dodat, že situace špatně dostupného bydlení kopíruje celorepublikový trend.

Při monitoringu také někteří poskytovatelé sociálních služeb popisovali neochotu uničovského sociálního odboru spolupracovat. Popisovali, že stát se členy místního komunitního plánování je velmi obtížné a pokud měli nějaké připomínky ke komunitnímu plánu, nebylo o nich možné diskutovat. Na druhou stranu jiní poskytovatelé sociálních služeb popisovali jejich pohled, že sociálních služeb je v lokalitě dostatek a není potřeba, aby se členy komunitního plánování stávali stále noví lidé.

4.1 Osoby v obtížné životní (sociální) situaci

Celé této skupině se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje⁸ věnují tyto instituce a organizace: Centrum sociálních služeb Uničov, příspěvková organizace, Charita Šternberk - středisko Uničov, Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, Člověk v tísni, o. p. s., Společnost podané ruce, o. p. s., Společenství Romů na Moravě.

Do této cílové skupiny (dále jako CS) řadíme zejména osoby bez přístřeší a ohrožené ztrátou bydlení, zadlužené, rizikové uživatele návykových látek a rizikovou mládež.

Členy této cílové skupiny Mobilní tým zaznamenal kromě města Uničov i v Medlově, Dlouhé Loučce.

V některých jiných monitorovaných lokalitách můžeme do této CS zařadit i Romy v obtížné životní (sociální) situaci. Při přípravě monitoringu Uničovska se z dostupných materiálů zdálo, že v této lokalitě se tato problematika bude Romů týkat také. V minulosti totiž na místních ubytovnách žilo větší množství Romů, na náměstí byly konflikty mezi majoritou a Romy, obyvatelé Uničova si na soužití stěžovali apod. Po skončení monitoringu ale musíme konstatovat, že část Romů⁹ se z Uničova odstěhovala a místa na ubytovnách po nich obsadili cizinci nebo zaměstnanci místních firem. Pokud místní obyvatelé poté Romy tematizovali, tak se

⁸ Dostupný na : <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx> ze dne 9. 7. 2019

⁹ Zejména ti, kteří byli v obtížné životní (sociální) situaci.

jednalo spíše o narážky na barvu pleti nebo obavy z jiného kulturního smýšlení Romů. Nezaznamenali jsme tedy téma problematičtějšího soužití Romů a majority jako výrazné.

4.1.1 Osoby bez přístřeší a ohrožené ztrátou bydlení

Této CS poskytuje sociální služby Charita Šternberk - středisko Uničov a Centrum sociálních služeb Uničov, p. o.

Vycházíme z definice bezdomovectví, jak ji udává Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. Jde o „souhrnné označení pro různorodou populační skupinu zahrnující jak viditelné bezdomovce, tj. osoby, které spí venku (bez střechy), tak osoby, které v důsledku nemožnosti zajistit si jiné bydlení žijí v ubytovacích zařízeních pro bezdomovce, dále osoby, jejichž bydlení je nejisté, a také osoby, které žijí v podmínkách, které neodpovídají minimálním standardům bydlení v daném kulturním a sociálním prostředí.“ (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013, s. 8)

Pro Uničovsko platí, že pokud bychom se věnovali této cílové skupině v celé šíři, jak ji Koncepce popisuje, došli bychom k závěru, že do ní můžeme zařadit až stovky osob. V Uničově jsme zaznamenali také tzv. „viditelné bezdomovce“¹⁰, tedy ty, kteří spí venku, popř. na squatu, a kteří jsou veřejností vnímáni jako nejproblematictější. Respondenti se neshodují na počtu těchto lidí, odhady se pohybují mezi 5 až 10 osobami. Při monitoringu obcí jsme zaznamenali squat osob bez přístřeší v obci Dlouhá Loučka.

Služby pro tuto CS nabízí Charita Šternberk - středisko Uničov, které provozuje Nízkoprahové denní centrum. V rozhovoru pracovníci uvedli, že služby centra poskytují jak ambulantně, tak i cca jednou týdně terénně. Dalším poskytovatelem je Centrum sociálních služeb Uničov se svým azylovým domem pro muže a ženy. Ten v krizových případech nabízí možnost ubytování ve dvou bytech i pro rodiče s dětmi.

Z monitoringu vyplynulo, že lidé bez domova se pohybují zejména v okolí nádraží, parků nebo obchodů. V rozhovorech se zástupci státní i městské policie nezaznívalo, že by se k lidem bez domova vztahovala výrazná trestná činnost.

Respondenti z řad osob bez přístřeší tematizovali zejména nedostupnost bydlení. Ubytovny pro ně nejsou finančně dostupné a v Uničově podle nich slouží spíše jako ubytování pro zahraniční dělníky. Městské a komerční ubytování pro tuto CS jsou z důvodů plateb kaucí nedosažitelné. Negativně od nich bylo také hodnoceno bydlení v místním Azylovém domě, a to zejména kvůli údajným krádežím mezi ubytovanými

¹⁰ Užíváme zde tuto laicky srozumitelnou kategorii. Více o možných kategorizacích – tj. dle vnímání veřejnosti (bezdomovectví zjevné, skryté, potenciální), dle doby trvání (méně než rok, do pěti let, více než pět let) či dle příčin (výsledek dlouhodobé životní trajektorie; krátká nepříznivá shoda okolností; na bázi zdravotní indispozice; bezdomovectví volbou) – viz Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013, s. 7–9)

a také kvůli omezení v požívání alkoholu. Alternativou by se podle názoru MT mohl stát tzv. „Mokrý azylák“¹¹. Pro mnohé osoby by se tak jednalo o bezpečný prostor, kde si mohou vyřešit své sociální a zdravotní problémy, který by jinak z důvodu netolerance alkoholu nemohli využít.

„Šla bych kamkoliv, ale na azylák nikdy... tam je to hrozný, krade se tam a tak...“

Návrhy opatření:

K této cílové skupině nemá Mobilní tým žádné návrhy opatření. Podkladem pro tyto návrhy by mohl být podrobnější monitoring této CS.

4.1.2 Zadlužení

Této CS se věnují Charita Šternberk - středisko Uničov, Poradna pro Občanství/Občanská a lidská práva a Člověk v tísni, o. p. s.

Uvádíme zde některá data z mapy exekucí¹², kterou vzhledem k proměnlivosti problematiky nelze považovat za aktuální, stále má však vypovídající hodnotu a náš monitoring data v ní uvedená zcela nevyvrátil. Mapa uvádí, že v samotném městě Uničov je 7,86 % obyvatel v exekuci (celkem 786 osob), průměrný počet exekucí na jednoho občana je 5,2 exekucí. Tento počet ovšem nezahrnuje osoby, které sice mají problémy s dluhy, ale ještě se nenachází ve fázi exekuce. Počet těchto osob není možné odhadovat.

Mezi obcemi ORP vyniká jedna s poměrně vysokým procentem obyvatel v exekuci, jde o Dlouhou Loučku, kde žije 12,35 % obyvatel v exekuci.

Jedním z problémů dlužníků je motivace řešit svou dluhovou situaci. Z rozhovorů vyplynulo, že lidé v exekuci často pobírají sociální dávky, nemají motivaci dluhy splácet a pokud bydlí v nájmu, tak jim nemůže být exekučně nic zabaveno. Zadlužení se poté i několik desítek let pohybují na hranici chudoby, která má negativní dopad na prožívání a kvalitu jejich života¹³. Mobilní tým ze svých zkušeností z práce s klienty mnohokrát viděl, že lidé žijící na hranici chudoby musí přijmout jiný pohled na svět, změnit morální hodnoty a nerespektovat zákony, aby byli schopni se s touto situací vyrovnat. V případě výchovy dětí v prostředí „*útěku před pádem na dno*“ se pro děti tento svět stává životní normou, protože nezažili nic jiného. Velmi často se

¹¹ Více informací: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/mokre-centrum-brno-bezdomovci-hollan.A180818_421694_brno-zpravy_vh

¹² Dostupné na: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

¹³ Včetně jejich „psychické kondice“.

tak do dalších generací předává mizivá finanční gramotnost, život bez pracovních návyků a hodnoty neodpovídající standardům většinové společnosti (krádeže, konflikty, násilí, extrémistické názory, ...). Proto považujeme za důležité, aby při řešení dluhové situace klienta (či práce s dětmi z tohoto prostředí) byly brány do úvahy i výše uvedené okolnosti. Respondenti uváděli, že ani motivace zvýšením nezabavitelné částky, která v nedávné době nastala díky novelizaci zákona, není pro jejich klienty řešením.

„Povědomí klientů je na nule, oni nesplácí nic. Oni řeknou, že na to nemají.“

Základní dluhové poradenství nabízí Poradna pro Občanství/Občanská a lidská práva. Odborné dluhové poradenství v ORP Uničov poskytuje Charita Šternberk - středisko Uničov v poradně s názvem NEDLUŽÍM a Člověk v tísní. Poradna místní charity ale není akreditovaná pro podávání insolvenčních návrhů k soudu. Místo toho spolupracuje s advokátem, který po vypracování návrhu na insolvenční charitní pracovní návrh zkontroluje a za zákonný poplatek ho k soudu podá. Zájem o podání insolvenčního návrhu je dle respondentů značný a vzhledem k novele insolvenčního zákona¹⁴ očekávají další nárůst poptávky po insolvenční.

Návrhy opatření:

K této cílové skupině nemá Mobilní tým žádné návrhy opatření. Podkladem pro tyto návrhy by mohl být podrobnější monitoring této CS.

4.1.3 Riziková mládež

Této cílové skupině se v ORP Uničov nevěnuje žádná sociální služba.

Do rizikového chování mládeže zahrnujeme konzumaci drog a s tím spojené závislostní chování, včetně užívání alkoholu, kriminality a vandalismu, dále také virtuální drogy, gambling, politický extremismus, záškoláctví, šikanu a jiné násilí, rasismus, xenofobii, homofobii a sexuální rizikové chování.

Relevantní respondenti, kteří jsou v kontaktu s touto CS, nezaznamenali zvýšenou kriminalitu spojenou s mládeží. Zato tematizovali pití alkoholu nezletilých. V Uničově jsou diskotéky přístupné dětem od 15 let. Údajně je na těchto akcích alkohol dostupný a při kontrole OSPODem a PČR bývá většina návštěvníků (i nezletilých) pod vlivem alkoholu. Respondenti uváděli, že jeden místní

¹⁴ Jedná se o novelu Insolvenčního zákona z července 2019: <https://www.ceska-justice.cz/2019/01/oddluzeni-2019-vse-se-zmeni-dluznika-osobnim-bankrotu/>

provozovatel plánuje otevření nové diskotéky. Mají tak strach, aby se užívání alkoholu mládeží ještě nezvýšilo.

Jeden z respondentů také uvedl, že se setkává s tím, že se do Uničova schovávají děti, které jsou na útěku (např. z dětského domova). Podle něho jsou v Uničově asi 3 místa, kam se mohou tyto děti v případě potřeby ukrýt.

Jak popisujeme v kapitole Bydlení, v Uničově je několik lokalit, které jsou obývány větším počtem osob v obtížné životní (sociální) situaci. V těchto lokalitách žijí jak jednotlivci, tak rodiny s dětmi. Zároveň ale v Uničově není služba pro děti ze znevýhodněného prostředí.¹⁵ V Uničově sice funguje dům dětí a mládeže, který i nabízí některé zajímavé kroužky pro děti z této CS, přesto do DDM děti ve velké míře nechodí. Domníváme se, že zde existuje několik nevýhod, které rizikovou mládež odrazují od návštěvy těchto kroužků. Kroužky bývají jednou týdně, což je pro rizikovou mládež naplnění „pouze“ jednoho odpoledne v týdnu, a pokud by dítě chodilo do více kroužků, musela by již rodina platit v jejich očích značně vysokou částku za pobyt v těchto kroužcích. Oproti tomu potenciální nabídka nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (dále také jako NZDM) více reaguje na potřeby této CS. Zařízení bývá otevřené více dní v týdnu, je zaměřené přímo na zájmy mladé generace a je to i vhodný prostor pro preventivní programy nebo působení. Minulé komunitní plánování města počítalo se zřízením NZDM, ale podle respondentů se této nabídce nechopila žádná organizace, proto již v aktuálním plánování tento záměr není. Podle názoru místních respondentů i Mobilního týmu je město Uničov vhodná lokalita pro zřízení nízkoprahového zařízení pro tuto CS.

Návrhy opatření:

Zřízení NZDM v Uničově

Doporučujeme zřídit ve městě Uničově NZDM, které by mohlo být zázemím pro tuto CS, která se v Uničově nachází zejména v lokalitách, které popisujeme v kapitole Bydlení. Bylo by vhodné, aby zařízení bylo otevřeno alespoň 3 dny v týdnu. V „nízkoprahu“ by mohl probíhat jak vhodný řízený i volný program, tak by se zároveň jednalo o vhodné místo pro preventivní programy¹⁶.

---

¹⁵ Fenoménem rizikové mládeže se sice netýká pouze děti ze znevýhodněného prostředí, ale, jak se MT domnívá tyto děti a mládež jsou jím více ohroženy.

¹⁶ Zaměřené třeba na užívání alkoholu nebo dalších návykových látek.

4.1.4 Riziková uživatelská skupina nelegálních návykových látek

Této cílové skupině se věnuje Společnost Podané ruce o. p. s.

Z dostupných informací nevyplývá, že by se situace v oblasti užívaných návykových látek nějak zásadně lišila od celorepublikových trendů. Dominantní je (nad)užívání legálních drog jako jsou alkohol a tabák. To potvrzovaly výpovědi respondentů, kteří mluvili o tom, že v posledních 5 letech obecně narůstá vyšší míra konzumace alkoholu a závislosti na něm. Dále popisovali, že v posledních letech spolupracují s větším počtem matek pobírající rodičovský příspěvek, které jsou závislé na alkoholu.

Nejčastěji užívanými nelegálními drogami v monitorované lokalitě jsou marihuana a pervitin. To respondenti dokreslovali tzv. „vyhlášeností uničovských vaříčů“. Na Uničovsku se podle respondentů nachází větší počet výroben drog než v jiných lokalitách a pervitin, který se zde vyrábí, je považován za velmi kvalitní. Podle zjištěných informací z monitoringu je sice většina výrobců a distributorů drog ve výkonu trestu, ale přesto nepozorují nedostatek pervitinu pro místní uživatele.

„Uničovští vaříči byli vždycky vyhlášení, vařili hodně a dobře.“

Zástupci PČR uvedli, že v drogové problematice spolupracují s probační a mediační službou z Olomouce. Několikrát do roka se scházejí na společných seminářích, kde diskutují o obecné situaci, vývoji trendů a možných řešeních.

Poskytovatelem sociálních služeb v monitorované lokalitě pro tuto CS je společnost Podané ruce, která na Uničovsku poskytuje terénní programy jedenkrát týdně. Díky personálnímu posílení zde může jedenkrát za tři týdny nově realizovat i monitoring této CS. Podle pracovníků organizace by vzhledem k větší a „tradiční“ drogové scéně na Uničovsku bylo vhodnější zde terénně více působit.

V Uničově je velký počet sekundárních výměn, zároveň Podané ruce distribuují balíčky s harm reduction¹⁷ materiálem i ve 3 místních lékárnách. Ty měsíčně vydají 25 těchto balíčků. Díky vysoké míře sekundární výměny hodnotí organizace své klienty z Uničovska jako jedny z nejzodpovědnějších, se kterými spolupracuje.

¹⁷Harm reduction můžeme do češtiny přeložit jako „snižování škod“, nicméně v praxi se český překlad většinou nepoužívá. „Jako harm reduction se označují koncepce, programy a činnosti směřující primárně k minimalizaci nepříznivých zdravotních, sociálních a ekonomických dopadů užívání legálních a nelegálních psychoaktivních látek, aniž by nutně docházelo ke snížení jejich spotřeby.“ (IHRA, 2010) Důležitými principy harm reduction jsou pragmatismus a zaměření na cíle, které jsou bezprostředně dosažitelné. Příkladem harm reduction intervencí jsou výměnné programy jehel a stříkaček, očkování (např. proti virové hepatitidě B), testování obsahu drog apod. V souvislosti s harm reduction bývá často užíván pojem public health (veřejné zdraví), čímž se poukazuje na to, že intervence pozitivně ovlivňují celou populaci, nejen uživatele drog. (Kalina a kol. dle Janíková, 2015)

Návrhy opatření:

Rozšíření poskytování terénních programů na Uničovsku

Z monitoringu vyplynula potřeba rozšířit terénní programy na Uničovsku. Společnost Podané ruce aktuálně v Uničově působí jedenkrát v týdnu 3 hodiny. Vzhledem k rozšířenosti a tradičnosti drogové scény by bylo vhodné navýšit počet hodin v týdnu ze 3 alespoň na 5 hodin v terénu.

4.2 Osoby se zdravotním postižením

Celé této skupině se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje¹⁸ věnují tyto instituce a organizace: Charita Šternberk - středisko Uničov, Tyfloservis, o. p. s., Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, TyfloCentrum Olomouc, obecně prospěšná společnost, Středisko rané péče SPRP Olomouc, Oblastní unie neslyšících Olomouc z. s., Vincentinum - poskytovatel sociálních služeb Šternberk, příspěvková organizace, Jasněnka, z. s, Jdeme autistům naproti z. s.

Do této cílové skupiny řadíme osoby s fyzickým, mentálním, smyslovým či kombinovaným postižením. Dále také seniory, kteří kvůli věku a zdravotnímu stavu již částečně nebo úplně nezvládají sebeobsahu a naplňování dalších základních životních potřeb. V neposlední řadě jde i o jednotlivce po úrazech nebo nemocech a osoby mající problémy se zvládnutím péče o vlastní osobu. Počty lidí v této skupině se i kvůli demografické křivce neustále zvyšují.

4.2.1 Osoby se smyslovým nebo pohybovým postižením

Této podskupině se věnuje Charita Šternberk - středisko Uničov, pracoviště Uničov, Centrum Sociálních Služeb Uničov, příspěvková organizace.

Vzhledem k velké šíři této monitorované skupiny je potřeba ji více rozdělit a popsat. Nejprve se zaměříme na osoby „pouze“ se zdravotním postižením, které MT chápe jako osoby s tělesným postižením, které má přímou souvislost s pohybovým postižením, a osoby se sluchovým, zrakovým nebo jiným smyslovým postižením.

Nejpočetnější skupinou patřící pod tuto CS jsou senioři, kteří využívají služeb Charity Šternberk a Centra sociálních služeb Uničov. Během monitorovacích

¹⁸ Dostupné na: <https://kissos-ok-katalog.olkraj.cz/> ze dne 02. 07. 2019

rozhovorů nebyla tato CS nijak výrazně tematizovaná, respondenti neuváděli žádné problémy, ani potřeby spojené s touto skupinou.

Návrhy opatření:

K této cílové skupině nemá Mobilní tým žádné návrhy opatření. Ty by mohl popřípadě navrhnout po podrobnějším monitoringu této CS.

4.2.2 Osoby s mentálním postižením

Této CS se věnují Jasněnka, z. s., Charita Šternberk, Vincentinum - poskytovatel sociálních služeb Šternberk, příspěvková organizace.

Další podskupinou jsou osoby s mentálním onemocněním. Zahrnujeme do ní jak osoby s mentálním postižením, tak osoby s poruchou autistického spektra (dále PAS).

Jedním z poskytovatelů služeb v lokalitě je Jasněnka zajišťující denní služby pro osoby s mentálním postižením a základní školu pro tuto CS. Jako fakultativní službu nabízí i svozy pro své klienty z okolí. Pobytové služby poskytuje Domov pro osoby se zdravotním postižením Vincentinum, který má v Uničově detašované pracoviště. Poskytuje pobytové služby pro 4 domácnosti, ve kterých bydlí 6 klientů.¹⁹

V rozhovorech se objevila dvě témata, která jsou aktuální pro práci s touto CS v celé České republice. Jedním z nich je sexualita osob s mentálním postižením, která je mnohdy vnímaná jako tabu. Pro rodiny je tato oblast palčivá a nevnímají ji jako důležitou. To ovlivňuje i to, že pečující osoby jsou často seniorského věku a nemají zájem o edukaci v sexualitě. Ze zkušeností MT lidé s mentálním postižením poté nevědí, kde jsou hranice a projevy sexuality a ty se pak mohou objevovat při nevhodných příležitostech²⁰. Jasněnka na tyto potřeby reaguje školeními pro své zaměstnance a spolupracuje s organizací Freya²¹, která jim poskytuje informace o tomto tématu.

„Pro ně to jsou jakoby pořád jejich malé děti, které přeci nemohou mít tyto potřeby. Bohužel mají.“

---

¹⁹ Jedná se zejména o klienty s fyzickým postižením, kteří jsou často imobilní.

²⁰ Např. na veřejnosti.

²¹ Více o organizaci zde: <http://www.freya.live/cs/o-nas/o-freya>

Druhým tématem, které se v rozhovorech objevilo, byla péče o člověka s handicapem ve chvílích, kdy se o něj pečující již není schopen postarat. Přitom péče o imobilního hluboce mentálně postiženého klienta je velmi náročná. Úkony, které pečující osoby poskytují²², se s postupem doby stávají stále náročnější. Většinou pak narůstá dilema, zda umístit své dítě do zařízení, když pečující ještě pořád zvládají péči, ale v budoucnu by již místo v zařízení mohlo být obsazené.

Částečným řešením je podle respondentů zřízení odlehčovací služby, která v ORP absentuje. Tuto skutečnost potvrzuje i SWOT analýza v Komunitním plánu. Nejbližší se nacházejí odlehčovací služby v Šumperku. Dále z monitorovacích rozhovorů zaznívala potřeba osobní asistence, či domova se zvláštním režimem.

Poruchy autistického spektra

Mezi osoby s mentálním postižením se řadí i lidé s poruchami autistického spektra. V této části textu se jim tedy budeme samostatně věnovat.

Pro osoby s PAS mohou rodiny využít denního stacionáře a ZŠ Jasněnka. Pobytové služby pro osoby s PAS absentují, nejbližší se mohou rodiny obrátit na Vincentinum ve Šternberku.

V rozhovorech se objevovalo téma agresivity klientů s PAS. Tyto projevy byly popisovány jak ve formě autoagrese, tak i útoků na své okolí. Podle zkušeností pracovníků Mobilního týmu pomáhá zmírnit agresivitu strukturování dne, medikace nebo v případě docházení do zařízení speciální kurz šetrné sebeobrany, který ovšem řeší jen aktuální ataku, a ne příčiny tohoto chování. Pokud se nedaří pracovat s agresivitou osob s PAS, dochází k tomu, že v mnoha zařízeních klient nemůže službu využívat, protože kvůli své agresivitě není schopen socializace v kolektivu.

„Autisti nejsou emočně ploché lidi, ba naopak jsou moc přecitlivělí.. pokud není v pohodě matka, není ani on, všechno hned vycítí.“

V ORP Uničov pro tuto CS nejsou odlehčovací služby, ani osobní asistence. Respondenti popisovali, že konkrétně služba osobní asistence přináší zlepšení v soběstačnosti a díky tomu se osobám s PAS částečně zvýší kvalita života a díky tomu částečně ulehčí i pečujícím osobám. Zkušenosti z jiných regionů popisují, že lidé s PAS s problémovým chováním jsou, co se týká péče pro rodiny, velmi náročné. Rodiny jsou kvůli tomu v dlouhodobém stresu, který se pak často odráží na jejich psychickém i fyzickém zdraví.

---

²² Polohování, hygiena, podávání stravy PEG sondou a další.

Návrhy opatření:

Zřízení respitní péče pro osoby s mentálním postižením v Uničově

Respitní služba je vhodná pro období, kdy pečující osoba onemocní nebo chce odjet na dovolenou. Nejbližší možnost využít takovou službu pro tuto CS je v Šumperku. Respondenti tematizovali tuto nedostatečnost sítě sociálních služeb. Pro bližší návrh počtu lůžek je ale potřeba podrobnější monitoring tohoto tématu.

Od respondentů zaznívala i poptávka po rozšíření péče o osoby s postižením v odpoledních a večerních hodinách. Jedná se např. o časy mezi koncem pracovní doby osoby pečující a večerí, kdy by si pečující osoba mohla jít nakoupit, popovídat s přáteli apod. Jako jedna z možností se nabízí rozšířit provozní dobu stacionáře, který provozuje Jasněnka, nebo zřídit novou službu, které by respitní péči v těchto časech nabízela.

4.3 Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi

Této cílové skupině se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje²³ nevěnuje žádná sociální služba. Osoby s chronickým duševním onemocněním se mohou obracet na sociální služby v Olomouci, nebo Šternberku.

Situace osob s chronickým duševním onemocněním se v poslední době v celé České republice mění. Vliv na tyto změny mají jak nové postupy v zahraničí, tak i reforma psychiatrické péče, která aktuálně v ČR probíhá. Cílová skupina osob s duševním onemocněním se nejčastěji potýká se stigmatizací, nedostatkem adekvátního bydlení (převážně sociálního a chráněného bydlení), s těžkostmi při navazování sociálních kontaktů a s nedostatkem pracovních pozic.

V ORP Uničov nepůsobí žádná sociální služba zaměřená na CS osoby s chronickým duševním onemocněním. Nejbližší možná služba poskytující zdravotnické a sociální služby se nachází v psychiatrické léčebně ve Šternberku nebo v Olomouci.

„Sociální služba, která se věnuje lidem s duševním onemocněním, je velmi dobrá jak pro ty lidi, tak pro stát, protože díky nim ty lidi nemusejí být tak často hospitalizováni a stát to stojí méně peněz.“

Respondenti z řad institucí a běžných občanů na Uničovsku vnímají nedostatečnou kapacitu psychologických a psychiatrických služeb. Na druhou stranu

---

²³ dostupný na: <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx>

monitoring ukázal, že přímo v Uničově působí psycholog, jehož služby jsou propláceny zdravotní pojišťovnou. Další psycholog poskytuje služby za úplatu a od začátku června v Uničově jednou týdně ordinuje psychiatr. Vzhledem k těmto informacím a zkušenostem z monitoringu jiných ORP Olomouckého kraje je podle Mobilního týmu kapacita psychologických a psychiatrických služeb dostatečná.

Návrhy opatření:

K této cílové skupině nemá Mobilní tým žádné návrhy opatření. Ty by mohl popřípadě navrhnout podrobnější monitoring této CS.

4.4 Cizinci

Této CS se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje²⁴ nevěnuje žádná místní organizace. Cizinci se mohou obracet na pracovníky „celokrajské“ organizace Centrum pro integraci cizinců Olomouc.

Na Uničovsku se dle dat na základě monitorovacích rozhovorů s respondenty vyskytují početnější skupiny zahraničních dělníků převážně z Ukrajiny či Rumunska. Pracují v místních firmách převážně strojírenského charakteru (UNEX, Miele). Nejčastěji pobývají v místních ubytovnách ve městě, nebo poblíž Uničova.

Zástupci městské i státní policie při monitorovacích rozhovorech zmínili, že občas dochází k mírným potyčkám nebo k rušení nočního klidu v okolí ubytoven, ale majitelé ubytoven si ve většině případů dokáží sami eliminovat vzniklé konflikty mezi nájemníky. Nezmínili tak žádnou výraznou problematiku, která by se v této lokalitě pojila s cizinci.

Jeden respondent popisoval, že se v několika případech setkal se situací, kdy zprostředkovatel přiveze cizince (popř. i s jeho rodinou) do České republiky za vidinou stálé pracovní příležitosti. Po příjezdu ale cizinec zjistí, že zaměstnání nemá domluvené. Jednotlivec či rodina je tak v situaci, kdy nemůže čerpat sociální dávky a neví, zda se mu podaří získat povolení k pobytu, nebo se bude muset vrátit. Pro tyto případy není možnost se v Uničově obrátit na žádné instituce, či sociální služby. Vzhledem k časovému rozsahu monitoringu se MT nepodařilo zjistit více informací o této problematice, proto doporučujeme podrobnější monitoring těchto situací.

---

²⁴ dostupný na: <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx>

Návrhy opatření:

Monitoring údajných zprostředkovatelů zaměstnání pro cizince

Na základě zjištěných informací z monitoringu MT doporučuje bližší monitoring situace cizinců na Uničovsku, zvláště těch, kteří za prací do České republiky přišli kvůli výše zmíněným zprostředkovatelům. Monitoringu tohoto tématu by se mohlo případně ujmout Centrum na podporu integrace cizinců - Olomoucký kraj.

Shrnutí

Zpráva z monitoringu města a ORP Uničov se věnuje zejména samotnému městu Uničov. V ostatních obcích Mobilní tým nezaznamenal větší výskyt monitorovaných cílových skupin (dále CS). V průběhu monitoringu jsme oslovili celkem 22 institucí a 75 respondentů z řad veřejnosti. Sběr dat byl zaměřen na čtyři cílové skupiny – Osoby v obtížné životní (sociální) situaci²⁵, Osoby se zdravotním postižením²⁶, Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi a Cizinci.

Kapitola Bydlení nejprve popisuje městský bytový fond a trh s komerčním bydlením. Městský bytový fond je v porovnání s jinými monitorovanými ORP vcelku rozsáhlý, má 536 bytů. Z toho je 78 bytů s pečovatelskou službou a dva byty krizové. Dva domy jsou také provozovány jako tzv. startovací. Přes rozsáhlost městského bytového fondu není přizpůsobený pro námi monitorované cílové skupiny.

Nabídka městského a komerčního bydlení neodpovídá vysoké poptávce po nájemním bydlení. Tu táhnou zejména zaměstnanci místních firem, proto na tomto poli mají jen malou šanci na úspěch osoby z námi sledovaných CS.

Při monitoringu Mobilní tým zaznamenal i lokality s prvky sociálně vyloučených lokalit. Jedná se zejména o místní ubytovny, ale i o některé bytové domy v Uničově. Podle našeho monitoringu je ORP Uničov také ohroženo bytovou lichvou.

V kapitole Zaměstnanost popisujeme, že toto téma není v lokalitě výrazné. Procenta nezaměstnanosti jsou nízká (jako ve velké části ČR) a objevují se i nabídky zaměstnání pro nízkokvalifikované zájemce.

Nízký počet pracovních nabídek jsme ale zaznamenali pro osoby se zdravotním postižením, chronickou duševní nemocí a rodiče samoživitele.

V další kapitole se věnujeme popisu námi monitorovaných cílových skupin. Popisujeme jak dostupnost sociálních služeb, tak problémy, na které osoby z těchto CS naráží. U některých cílových skupin se snažíme o širší přiblížení jejich života a důvodů, které vedly ke vzniku jejich nepříznivé životní situace.

V dřívějších výzkumech z města Uničov bylo tematizované špatné soužití mezi Romy a majoritou. Náš monitoring již toto téma tak výrazně nezaznamenal. Podle respondentů se většina problémových osob z regionu odstěhovala, a tím se napětí snížilo. Stále jsme ale při monitoringu zaznamenali určité obavy z Romů jako takových a soužití s nimi.

---

²⁵ Dříve název pro Osoby sociálně vyloučené.

²⁶ Do této CS zahrnujeme i osoby s mentálním postižením a poruchou autistického spektra.

V cílové skupině Osoby v obtížné životní sociální situaci za zmínku stojí zejména podskupina riziková mládež. Místní respondenti popisovali, že v lokalitě nezletilé děti (i ve věku 14 let) nadužívají alkohol. Tento fenomén spojovali zejména s místními diskotékami, kam může mládež chodit od 15 let. Dalším tématem u této CS byla absence služeb pro rizikovou mládež. V Uničově je sice zřízený Dům dětí a mládeže, ale jeho nabídka není pro tuto CS příliš vhodná.

Další výrazná podskupina v lokalitě jsou rizikovní uživatelé návykových látek. Respondenti popisovali nárůst rodičů samoživitelů, kteří nadužívají alkohol, a kvůli tomu se zhoršuje jejich schopnost starat se o děti. Dalším tématem byla místní známá a rozšířená pervitinová scéna. Respondenti popisovali, že i přesto, že většina místních výrobců a distributorů pervitinu je ve výkonu trestu, tak nepozorují nedostatek drogy mezi uživateli.

U cílové skupiny osob s mentálním postižením respondenti tematizovali zejména sexualitu u těchto lidí a problematiku edukace v tomto tématu u osob pečujících. Popisovali, že osoby pečující vnímají mentálně postižené stále jako malé děti a jejich sexualitu přehlížejí, protože podle nich nemá u této CS velkou váhu.

Monitoring také ukázal problematiku péče o osoby s mentálním postižením ve chvílích, kdy se o ně již osoby pečující nebudou moct postarat. V celé ČR je nedostatek bydlení pro tuto CS. Osoby pečující tak často stojí před dilematem, zda umístit „své dítě“ do pobytového zařízení už ve chvíli, kdy se o něj ještě mohou starat, nebo riskovat, že ve chvílích, kdy toho již nebudou schopni, nebude v pobytové službě volné místo.

V kapitole Cizinci jeden respondent popsal dva případy, kdy nekorektní zprostředkovatelé zaměstnání dovezli cizince za údajně domluvenou práci. Cizinci pak ale zjistí, že zaměstnání nemají a zároveň nemohli žádat o sociální dávky. Toto tvrzení se nám ale nepodařilo ověřit, a tak doporučujeme jeho podrobnější monitoring.

Z monitoringu vyplynulo několik významných témat k řešení. Návrhy opatření jsou popsány jak v kapitole Bydlení, tak u popisu jednotlivých cílových skupin. Jako zásadní návrhy opatření vnímáme:

- Vytvoření nové bytové koncepce města Uničov
- Zřízení NZDM v Uničově
- Zřízení respitní péče pro osoby s mentálním postižením v Uničově

Literatura

Komunitní plán sociálních služeb sociálních služeb na Uničovsku 2016–2019
dostupna k 31. 7. 2019 na:
http://www.unicov.cz/assets/File.ashx?id_org=17450&id_dokumenty=14466

Situační analýza ORP Uničov, Ostrava, 2011, SocioFactor s.r.o.

GAC, spol. s r. o. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR*. Praha, 2015.
https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske.../VI_zprava_kraje_1.doc

IHRA. *What is Harm Reduction? A position statement from the International Harm Reduction Association*. London 2010

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. (2013). Ministerstvo práce a sociálních věcí. Získáno z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf>

Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., & Novák, P. (Eds.). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Tišnov, 2010. Sdružení SCAN.

Moravčík, V. (Ed.). (2016). *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách*, 2015.

Situační analýza ORP Uničov, Ostrava, 2011, SocioFactor, s.r.o.

Příloha č. 1 - Problematika užívání nelegálních drog

Domníváme se, že situaci uživatelů ilegálních návykových látek je velmi těžké pochopit. Převládají pohledy a názory, které jsou opřené o stereotypy, jež ale neobsahují celkovou problematiku. Z tohoto důvodu může být pro laiky obtížné přijmout, že na práci s drogově závislými jsou vynakládány státní (obecní) finance. Proto jsme se rozhodli, že v příloze tuto problematiku přiblížíme.

Základní laickou výhradou je, že braní drog je nemorální a že si za to závislé osoby mohou samy. Tento pohled je silně podporován poněkud stereotypním zobrazováním uživatelů drog v médiích, ať už v publicistice, tak v oblasti populární kultury (např. v kriminálních filmech). To posiluje představu, že do té doby psychicky zdravý jedinec svou vlastní nezodpovědností propadá účinku drog, kterým nemůže odolat, a zároveň ztotožňuje závislé s viditelnými bezdomovci. Ani jedno není adekvátní reálné situaci.

Moderní adiktologie²⁷ totiž ukazuje, že princip „nemorálních zhýralců“ je platný jen velmi omezeně. Faktem je, že většina uživatelů dané drogy se na ní nestává závislými (je to podobné jako u alkoholu, pije jej hodně lidí, alkoholiky se stane jen menší část). Lidé, kteří mají vážné dlouhodobé problémy s alkoholem či dalšími drogami, jsou vůči jejich působení zranitelnější. Výzkumy ukazují, že tato zranitelnost je typicky podložena nějakou formou raných traumat (týrání, sexuální zneužívání, úmrtí rodičů, život v rodině alkoholika nebo v jinak silně problematických sociálních podmínkách atp.). Tato psychická zranění z dětství nebo i z pozdějšího věku si pak člověk „léčí“ užíváním alkoholu nebo drog. Je to samozřejmě léčba problematická a kontraproduktivní, ale těmto lidem umožňuje alespoň na chvíli zapomenout nebo přehlušit psychickou bolest. Závislost není ani tak výsledkem nějaké nezodpovědnosti jako spíše vyústěním předchozích životních těžkostí, které se často týkají dětí, které se nemohou nijak bránit.

Je potřeba si tedy uvědomit, že drogová závislost většinou není příčinou psychických a sociálních problémů, ale naopak jejich důsledkem. Také díky tomu můžeme přesvědčivě tvrdit, že většina lidí, kteří se potýkají s alkoholem či drogami, nejsou bezdomovci, ale lidé jako my. O svých traumatech a navazujících problémech s alkoholem či drogami nikdo nebude chtít mluvit veřejně, ale bude rád, když bude vědět o odborné pomoci, na kterou se může diskrétně obrátit.

Relevantní je zde i ekonomické hledisko. Každá koruna věnovaná na promyšlenou prevenci a sociální práci dnes, ušetří v budoucnu několik korun.

Z těchto úhlů pohledu se práce s rizikovými uživateli nelegálních látek vyplatí. To znamená, že pokud jim dnes dáme „levné“ injekční stříkačky, ušetříme v budoucnu stovky tisíc za nákladné léčení krví přenosných chorob, např. žloutenky typu C nebo viru HIV.

---

²⁷ Medicínská specializace, která zkoumá zákonitosti vzniku problematického užívání drog.